

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Opzet monitoring zoutwinning Frisia, havenmond Harlingen

Advies 2013 van de auditcommissie

4 februari 2014 / rapportnummer 2852-37

1. Conclusies en aanbevelingen

Frisia Zout B.V. te Harlingen wil zout winnen onder de Waddenzee. Deze zoutwinning heeft bodemdaling tot gevolg. De gevolgen van de bodemdaling in de Waddenzee zullen worden gemonitord. De Commissie voor de m.e.r. (hierna de Commissie) is door het ministerie van Economische Zaken (EZ) gevraagd om te adviseren over de opzet van het monitoringsprogramma.¹

De Commissie is van oordeel dat de opzet van het Monitoringprogramma op hoofdlijnen de juiste richting geeft. Op basis van een effectketenbenadering is bepaald welke gevolgen mogelijk te verwachten zijn. Om te bepalen of de natuurwaarden in de Waddenzee en in het bijzonder de westelijke Waddenzee niet negatief door de gevolgen van zoutwinning zullen worden beïnvloed is een nadere uitwerking nodig. De uitwerking betreft in belangrijke mate het toespitsen en borgen van voor de zoutwinning relevante onderdelen van monitoringsprogramma's die al door derden worden uitgevoerd in de Waddenzee zodat deze inzetbaar zijn voor de monitoring van de zoutwinning.

De Commissie adviseert om:

- Vooraf zo precies mogelijk vast te leggen op welke manier het 'Hand aan de Kraan'-principe moet worden toegepast. Indien er voor gekozen wordt het 'Hand aan de Kraan'-principe anders toe te passen dan bij de gaswinning, toe te lichten waar en waarom het principe afwijkt.
- De hypothese dat op basis van de nu beschikbare wetenschappelijke kennis geen effecten te verwachten zijn, zou het startpunt van de monitoring moeten zijn. Het monitoringsprogramma zal er op gericht moeten zijn om deze hypothese te toetsen. De Commissie adviseert de argumentatie voor het uitvoeren van de monitoring hierop aan te passen, zodat recht gedaan wordt aan de noodzakelijkheid van de monitoring, en de volgende onderdelen aan het monitoringsprogramma aan te passen:
 - de samenhang tussen de onderdelen te versterken door de monitoring en de bemonstering op zoveel mogelijk dezelfde momenten en op dezelfde plaatsen uit te voeren;
 - om jaarlijkse Lidar opnamen van de Ballastplaat binnen het invloedsgebied en spijkermetingen op de Ballastplaat toe te voegen aan het monitoringsprogramma;
 - de beschikbaarheid van slib, de sedimentsamenstelling en in samenhang daarmee de schelpdierbemonstering te bepalen;
 - in de ecologische monitoring duidelijk aan te geven hoe de metingen passen in de voorgestelde effectketen;
 - voor de vogels methoden/parameters te kiezen die het direct volgen van ontwikkelingen van de vogels ter plaatse mogelijk maken.
- Voor de monitoring van effecten van de vele activiteiten in de Waddenzee een overkoepelend monitoringsprogramma op te stellen dat gebruikt kan worden om de gevolgen van de verschillende activiteiten op de natuurwaarden te monitoren.

¹ De samenstelling van de werkgroep van de Commissie m.e.r., de betrokken documenten en verdere projectgegevens vindt u in bijlage 1 bij dit advies of op www.commissierner.nl.

2. Achtergrond zoutwinning

Inleiding

Frisia Zout B.V. te Harlingen wil nieuwe zoutwinningcavernes in de Waddenzee nabij Harlingen aanleggen en exploiteren. Vanaf het industrieterrein te Harlingen zal worden geboord naar het wingebied Havenmond in de Waddenzee. Deze zoutwinning zal daling van de diepe ondergrond tot gevolg hebben. De mogelijke gevolgen van de diepe bodemdaling voor de hoogte van de wadplaten, het plaatoppervlak en voor de natuur in de Waddenzee zullen worden gemonitord. Voor deze monitoring is een monitoringsprogramma gemaakt. De Commissie is gevraagd om te adviseren over de opzet van het monitoringsprogramma.

Besluiten

Voor de zoutwinning is een instemmingsbesluit met het winningsplan, een Natuurbeschermingswetvergunning, een Flora- en faunawetontheffing en een omgevingsvergunning nodig.² Naast het advies over het MER, betreft de minister ook het advies van de Commissie voor de m.e.r. over de opzet van het monitoringsprogramma bij de definitieve besluitvorming.

De randvoorwaarde is dat de (dynamische) natuur in en rondom de Waddenzee niet wordt aangetast door de zoutwinning. Indien wel een (mogelijke) aantasting van de natuurwaarden van de Waddenzee wordt geconstateerd, dan zal de zoutwinning worden beperkt of gestopt. Dit is het zogenaamde 'Hand aan de Kraan' principe. Om te bepalen of deze randvoorwaarde wordt overschreden is bepaald dat de bodemdaling en de natuurwaarden moeten worden gemonitord door Frisia Zout B.V. Zij rapporteert jaarlijks over de monitoring aan de minister van Economische Zaken (EZ).

Advies over het milieueffectrapport

Voor de besluitvorming door de minister van EZ heeft Frisia Zout B.V. een milieueffectrapport (MER) opgesteld. De Commissie heeft over het MER geconcludeerd dat alle essentiële informatie om het milieubelang een volwaardige plaats te geven bij de besluitvorming in het MER aanwezig is. In het MER zijn de milieueffecten van zoutwinning in wingebied Havenmond op goede wijze onderzocht.

Uit het advies van de Commissie over het MER:

“Het achtergrondonderzoek naar de effecten op de Waddenzee is gedegen en laat op overtuigende wijze zien, dat de (natuurlijke) aanvoer van sediment uit de Noordzeekustzone voldoende is om de effecten van bodemdaling door de zoutwinning in wingebied Havenmond – met enige vertraging – op te vangen. Hierdoor treedt geen aantasting op van de natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebieden (waaronder de Waddenzee).”

Voor de winning van zout in het wingebied Havenmond heeft de Commissie aanbevolen om voor het monitoringsprogramma:

- aan te geven hoe het 'Hand aan de Kraan' principe wordt toegepast;
- frequente Lidar-metingen of vergelijkbare 'remote-sensing'-technieken op te nemen in het monitoringsprogramma;

² De terinzageleggingstermijn van het ontwerp-instemmingsbesluit liep van 11 oktober tot en met 21 november 2013.

- de Kanoetstrandloper (exclusieve schelpdiereter) en het Nonnetje (een belangrijke voedselbron van de Kanoetstrandloper) toe te voegen aan het monitoringsprogramma;
- de bestaande, en eventueel nieuwe, onderzoekprogramma's af te stemmen op de onderzoeksvragen in deze monitoring en op elkaar.

Zij adviseerde daarnaast om voldoende zandsuppleties in de Noordzeekustzone zeker te stellen, in vergunningen of op andere wijze.

Monitoring

Het doel van het monitoringsprogramma is om uit te sluiten dat eventuele veranderingen ten opzichte van de Ausgangssituatie zijn gerelateerd aan de zoutwinning. Hoewel het MER inzicht geeft in de dynamiek van de natuurlijke processen in de Waddenzee en er vooralsnog geen meetbare effecten worden verwacht, heeft het voorzorgprincipe geleid tot het monitoringprogramma.

Rol Commissie voor de m.e.r. in de monitoring

Vooruitlopend op de instelling van de onafhankelijke auditcommissie voor de zoutwinning onder de Waddenzee, heeft het ministerie van EZ de Commissie voor de m.e.r. gevraagd over de opzet, uitvoering en beleidsconsequenties van een adequate monitoring van alle relevante effecten en ontwikkelingen te adviseren, zodat indien nodig kan worden ingegrepen volgens het 'Hand aan de Kraan' principe. Het geheel aan randvoorwaarden dient erop te zijn gericht schadelijke gevolgen voor de natuur- en landschapswaarden te voorkomen.³

Zienswijzen en aanvullende informatie

De staatsecretaris van EZ heeft de Commissie gevraagd om ook de zienswijzen het ter inzage gelegde ontwerp-instemmingsbesluit te betrekken bij haar advisering. In dit advies wordt daarnaar verwezen daar waar de Commissie dat nodig acht.

Per brief van 6 december 2013 heeft het ministerie van EZ aan Frisia Zout B.V. aanvullende informatie gevraagd naar aanleiding van de zienswijze van de Waddenvereniging, Vogelbescherming Nederland, Stichting de Noordzee en de Vereniging Natuurmonumenten. De beantwoording van de in deze brief gestelde vragen door Frisia Zout B.V. d.d. 24 december 2013, heeft de Commissie betrokken bij haar advisering.⁴

3. Hand aan de Kraan

Het 'Hand aan de Kraan'-principe biedt een sturings- en beleidsinstrument om mogelijk negatieve gevolgen van zoutwinning te minimaliseren of te voorkomen. Het 'Hand aan de Kraan'-principe is ontwikkeld voor de gaswinning onder de Waddenzee en wordt nu ook voor de zoutwinning ingezet. Uitgangspunt bij de gaswinning is dat op basis van de monitoringrapportage, na advies van de Auditcommissie, bepaald moet worden of er wetenschappe-

³ Zie adviesaanvraag d.d. 24 oktober 2013.

⁴ NB-wet, vergunningaanvraag zoutwinning, aanvullingsverzoek dd 6 december 2013. Overheidsidentificatienummer 0000001003214369000. Frisia Zout B.V. 24 december 2013.

lijk gezien redelijkerwijs geen twijfel bestaat, dat er geen schadelijke⁵ gevolgen zijn voor de Natura 2000-gebieden. De bewijslast dat er geen schadelijke gevolgen (te verwachten) zijn voor de Natura 2000-gebieden als gevolg van de winning, ligt daarmee bij de initiatiefnemer.

Er zijn twee belangrijke randvoorwaarden waaronder zout gewonnen kan worden en waar het 'Hand aan de Kraan'-principe op moet toe zien. De eerste randvoorwaarde gaat over de (geologische) bodemdaling en de zeespiegelstijging. De tweede randvoorwaarde gaat meer specifiek over de gevolgen voor de natuurwaarden van het Waddengebied.

De Commissie ziet in de stukken over de monitoring van de zoutwinning verschillende interpretaties van het 'Hand aan de Kraan'-principe. In het Ontwerp-instemmingsbesluit winningsplan Havenmond wordt bij (kans op) overschrijding van het 'meegroeivermogen' van de kombergingsgebieden Vlie en/of Marsdiep het 'Hand aan de Kraan'-principe toegepast. Dit betreft de eerste randvoorwaarde.

De tweede randvoorwaarde over de natuurwaarden staat aangegeven in de 'beslisboom' van het Monitoringsplan⁶ en in de Passende beoordeling⁷. Hierin is opgenomen dat indien een 'eenduidige correlatie' tussen de ecologie en de hoogte van de wadplaten de Hand-aan-de-Kraan gaat. Deze formulering wijkt af van het 'Hand aan de Kraan'-principe bij de gaswinning: 'wetenschappelijk gezien redelijkerwijs geen twijfel' versus 'een eenduidige correlatie'.

- De Commissie adviseert om vooraf zo precies mogelijk vast te leggen op welke manier het 'Hand aan de Kraan'-principe moet worden toegepast. Indien er voor gekozen wordt het 'Hand aan de Kraan'-principe anders toe te passen dan bij de gaswinning, toe te lichten waar en waarom het principe afwijkt.

4. Opzet monitoring zoutwinning door Frisia Zout B.V.

4.1 Doel van de monitoring

De uitkomst van de Passende beoordeling is dat wetenschappelijk gezien redelijkerwijs geen twijfel bestaat dat geen aantasting van de natuurlijke kenmerken van de Waddenzee te verwachten is als gevolg van de zoutwinning. Daarmee is voldoende informatie beschikbaar om te kunnen besluiten over de zoutwinning.

Daarmee is niet gezegd dat de zoutwinning in de praktijk geen andere effecten kan hebben dan nu voorspeld of dat nieuwe inzichten niet tot aangepaste conclusies kunnen leiden. Juist omdat de zoutwinning over een lange periode zal plaatsvinden en bijsturing via het Hand-

⁵ De Natuurbeschermingswetvergunningen voor de gaswinning bepalen dat afhankelijk van aard en ernst van deze schadelijke gevolgen de gaswinning getemporeerd dan wel gestopt moet worden. De gevolgen hoeven dus niet significant, op grond van artikel 19 van de Natuurbeschermingswet te zijn voordat moet worden ingegrepen.

⁶ Monitoringsplan. Bijlage 4, pagina 23.

⁷ Passende beoordeling, pagina 108.

aan-de-Kraan-principe mogelijk is, is monitoring belangrijk om de voorspellingen te volgen en te toetsen.

De Commissie leest in de opzet van het monitoringsprogramma voornamelijk terug dat er geen effecten verwacht kunnen worden. Dit wordt zo nadrukkelijk gesteld, dat de argumentatie voor het instellen en uitvoeren van een monitoringsprogramma eigenlijk teruggebracht wordt tot 'er zullen geen effecten zijn maar uit voorzorg zullen we dat vast stellen'. De Commissie is van mening dat het monitoringsprogramma, gericht ingezet, een wezenlijke functie vervult in het hanteren van het 'Hand aan de Kraan'-principe.

De voorspellingen voor te verwachten ontwikkelingen en het uitblijven van effecten worden met grote stelligheid op basis van vooral modelonderzoek dat uiteindelijk is gebaseerd op verschillende aannames geponeerd. Het is begrijpelijk vanuit het oogpunt van de besluitvorming dat er zekerheid geboden moet worden over de te verwachten effecten, maar daarmee worden wellicht inherente onzekerheden miskend. De monitoring, in te stellen na een genomen besluit, heeft een ander doel en zou juist gericht moeten worden op onderzoek naar de onzekerheden, en naar processen die deel uit kunnen maken van de effectketen die tot het optreden van niet-verwachte effecten of zelfs 'de worst case' zou kunnen leiden.

Aan de andere kant worden in de zienswijzen juist de inherente onzekerheden benadrukt. Door het rekenen met volgens Frisia Zout B.V. 'niet-realistische scenario's' worden uitzonderlijke effecten verondersteld. Hiermee dreigt een verschil van inzicht te ontstaan op basis van aannames die alleen via monitoring geverifieerd kunnen worden. De opzet van de monitoring zal in eerste instantie een wetenschappelijke basis moeten hebben.

- De hypothese dat op basis van de nu beschikbare wetenschappelijke kennis geen effecten te verwachten zijn zou het startpunt van de monitoring moeten zijn. Het monitoringsprogramma zal er op gericht moeten zijn om deze hypothese te toetsen. De Commissie adviseert de argumentatie voor het uitvoeren van de monitoring hierop aan te passen, zodat recht gedaan wordt aan de noodzakelijkheid van de monitoring.

4.2 Samenhang parameters en afstemming onderzoekprogramma's

Het Monitoringsplan geeft aan dat de metingen die zijn opgenomen worden uitgevoerd om de verwachte en onverwachte ontwikkelingen in het invloedsgebied te kunnen vaststellen. Deze analyses worden uitgevoerd op de trends in de ontwikkelingen, waarbij de samenhang tussen de indicatoren centraal staat. Terecht worden beschouwingen van één individuele parameter weinig zinvol geacht.

In de samenhang van de verschillende parameters uit het Monitoringsplan moet nog een verdiepingsslag worden gemaakt. Het monitoringsprogramma is opgebouwd uit deelonderzoeken die ook voor andere doeleinden en door andere organisaties worden uitgevoerd. Naast de inhoudelijke verdiepingsslag zal er ook duidelijkheid moeten zijn over de samenhang in de opzet en uitvoering van de monitoring. Het belangrijkste aspect hierbij is dat de monitoring en de bemonstering op van jaar tot jaar en ook binnen het jaar tellingen zo veel

mogelijk op vergelijkbare momenten (bijv. moment t.o.v. doortij/springtij, uur van de dag, windkracht, etc.) en op dezelfde plaatsen uit te voeren.

- De Commissie adviseert de samenhang tussen de onderdelen te versterken door de monitoring en de bemonstering zoveel mogelijk op dezelfde momenten en op dezelfde plaatsen uit te voeren.

4.3 Bodemdaling en geomorfologie

Sedimentatie

Als gevolg van de zoutwinning ontstaat een bodemdalingsschotel, maar door sedimentatie zal de bodem van de Waddenzee naar verwachting slechts in beperkte mate dalen, dan wel minder snel aangroeien. Uit onderzoek van Frisia Zout B.V.⁸ blijkt dat de snelheid waarmee de bodemdalingsschotel groeit zodanig is dat deze door erosie en sedimentatie over een groot oppervlak binnen de kombergingsgebieden Vlie en Marsdiep kan worden vereffend. Deze vereffening is een gevolg van de bodemdaling en zal daarom met enige vertraging plaatsvinden. De duur van deze vertraging is van belang voor de effecten die de zoutwinning zal hebben en dient daarom goed te worden gemonitord.

Voor de opzet van de monitoring wordt onderscheid gemaakt tussen het directe invloedsgebied (gebied binnen de dalingskom) waar de toegenomen sedimentatie de bodemdaling moet compenseren en het overige, veel grotere deel binnen de kombergingsgebieden waaruit het benodigde sediment in eerste instantie afkomstig zal zijn. Het onderzoek van Frisia Zout B.V. geeft aan dat de natuurlijke sedimentatie in de kombergingsgebieden groot genoeg is om het benodigde sediment te leveren wanneer binnen de gebruiksruimte wordt gebleven. Ook wanneer de benodigde tijd voor de vereffening groot is, heeft dit door het sedimentatieoverschot naar verwachting geen nadelige ecologische effecten tot gevolg. Voor de monitoring van deze processen in dit buitengebied kunnen de vaklodingen (lodingen van de geulen en Lidar-metingen van de droogvallende platen) volstaan die door Rijkswaterstaat in een zesjaar durende cyclus worden uitgevoerd.

Voor het gebied binnen de dalingskom gelden echter andere condities. Omdat binnen dit gebied diepe bodemdaling optreedt, is de snelheid waarmee voldoende extra sedimentatie op gang komt van essentieel belang. Op basis van eenvoudige analytische berekeningen wordt verwacht dat aan het wadoppervlak weinig daling zal worden gemeten omdat de bodemdalingsschotel vrijwel direct door sedimentatie zal worden opgevuld. Naar verwachting zal minstens 95% van de bodemdalingsschotel binnen een jaar zijn opgevuld. Of de sedimentatie inderdaad op deze termijn en in deze mate gaat optreden zal nauwkeurig moeten worden gemonitord, omdat met sedimentatieprocessen door bodemdaling van deze aard en omvang weinig ervaring is.

In dit geval gaat een vergelijking met de effecten van gaswinning onder het wad mank omdat de dalingssnelheid van een andere orde is (factor tien groter). Bij de monitoring van de gaswinning door de NAM wordt de bodemhoogte van het wad en de veranderingen daarin, ge-

⁸ Meegroeivermogen en gebruiksruimte in de getijddebekens Vlie en Marsdiep, Frisia Zout B.V., Juli 2010

meten met Lidar–altimetrie, spijkermetingen, SEB–metingen op kwelders en waterpassingen bij GPS–peilmerken. Om er zeker van te zijn dat binnen de dalingskom van de zoutwinning niet meer dan een tijdelijke geringe bodemdaling zal optreden, is het wenselijk om ten minste jaarlijks gebiedsdekkende bodemhoogtes van de Ballastplaat (boven NAP –0.7 m) binnen het invloedsgebied te meten. Met Lidar–metingen op het wad bestaat al meer dan tien jaar ruime ervaring (RWS vaklodingen) en kan een grote nauwkeurigheid worden bereikt (fouten veelal kleiner dan 2 cm). Als verdere aanvulling stelt de Commissie voor om in het centrum en aan de oost– en westzijde van de Ballastplaat, ter plaatse van de geplande raaien voor de looproutes, meetstations voor spijkermetingen in te richten.

- De Commissie adviseert om jaarlijkse Lidar opnamen van de Ballastplaat binnen het invloedsgebied en spijkermetingen op de Ballastplaat toe te voegen aan het monitoringsprogramma.

Bijdrage slib aan de sedimentatie Waddenzee

Onderzoek van Frisia Zout B.V.⁹ geeft aan dat slib voldoende voorradig is. Op dit moment levert ook slib, dat door baggerwerkzaamheden in de Noordzee terecht komt, een bijdrage aan slibsedimentatie in de Waddenzee. Wanneer de storting van baggerslib in zee wordt beëindigd, verandert dan mogelijk de hoeveelheid slib die voor de Waddenzee beschikbaar is.

- De Commissie adviseert de beschikbaarheid van slib voor sedimentatie in de Waddenzee op te nemen in het monitoringprogramma.

Gevolgen Ballastplaat

Vanuit de zienswijzen blijkt dat er zorgen zijn over de afname van de groei van de Ballastplaat door:

1. de sedimentsamenstelling en de daarmee gelieerde
2. voedselsamenstelling en
3. de verkorte fourageertijd (met name voor de kanoet)

als gevolg van de eventuele bodemdaling die niet direct volledig door natuurlijke sedimentatie processen wordt opgevangen.

Aangezien de verwachting is dat er geen daling van het plaatniveau, maar een vertraging gaat optreden in de aangroei (verticaal en qua areaal) van de platen, zal de foerageertijd naar verwachting van Frisia Zout B.V. niet worden bekort. Met de resultaten uit de monitoring zal op termijn een uitspraak kunnen worden gedaan over de sedimentsamenstelling. De modelanalyses van Frisia Zout B.V. wijzen er voorsnog niet op dat wat dit betreft een (grote) verandering is te verwachten. Frisia Zout B.V. heeft deze risico's onderkend en aan de risico's een monitoring gekoppeld. In samenhang met het 'Hand aan de Kraan'–principe moeten deze risico's afgedekt kunnen worden. Transparante rapportage procedures en toetsing door experts is van cruciaal belang bij een geloofwaardige uitvoering van dit programma.

⁹ NB–wet, vergunningaanvraag zoutwinning, aanvullingsverzoek dd 6 december 2013. Overheidsidentificatienummer 00000001003214369000. Frisia Zout B.V. 24 december 2013.

4.4 Ecologie

Voor het onderdeel Ecologie van de monitoring zijn zes 'sleutelsoorten' geselecteerd, drie vogels en drie schelpdieren. Voor deze soorten worden uit lopende monitoringsprogramma's gegevens gehaald, waarvan de trend wordt geanalyseerd, en geprobeerd deze te relateren aan het zoutwinningsgebied. De Commissie is van mening dat deze opzet dient te worden aangepast, zodat de benadering van het monitoren van parameters in de eventuele effectketen explicieter wordt nagevolgd. De monitoring zoals nu beschreven richt zich niet op processtappen maar op het mogelijke uiteindelijke resultaat. De metingen zoals ze nu worden voorgesteld zijn bovendien voor wat betreft de vogelsoorten niet gedetailleerd genoeg gerelateerd aan het gebied waar de (eerste) effecten zouden kunnen optreden. Daarbij geeft de Commissie in overweging om, gegeven de informatie in het NIOZ-rapport, de bergeend aan de te monitoren soorten toe te voegen.

De drie soorten bodemdieren worden gemonitord omdat ze belangrijk zijn als prooidier voor vogelsoorten. Veranderingen in dichtheden en verspreiding zouden kunnen optreden als gevolg van veranderingen in hoogteligging en sedimentsamenstelling. Daarvoor is het van belang dat de sedimentsamenstelling in samenhang met de schelpdierbemonstering wordt bepaald. In de methode van monitoring van deze schelpdieren¹⁰ is deze samenhang nu niet opgenomen. De Commissie adviseert dit wel in het monitoringprogramma op te nemen.

Eventuele effecten op foeragerende wadvogels zouden volgens het Monitoringplan duidelijk moeten worden uit tellingen van hoogwatervluchtplaatsen in de nabijheid van het gebied in vergelijking met gebieden verder weg. De Commissie adviseert om voor de vogels methoden/parameters te kiezen die directer volgen van ontwikkelingen van de vogels ter plaatse mogelijk maken. Gedacht kan worden aan bepalen herkomst vogels op hoogwatervluchtplaatsen naar foerageergebied, laagwatertellingen, etc. De frequentie van metingen binnen een jaar verdient ook aandacht, evenals de borging van kwaliteit en garanties dat de metingen conform het monitoringsplan wordt uitgevoerd, daar (deels) gebruik gemaakt wordt van vrijwilligersnetwerken.

De Commissie adviseert om:

- in de ecologische monitoring duidelijk aan te geven hoe de metingen passen in de effectketen;
- de sedimentsamenstelling in samenhang met de bodemdierbemonstering te bepalen;
- voor de vogels methoden/parameters te kiezen die het direct volgen van ontwikkelingen van de vogels ter plaatse mogelijk maken.

¹⁰ De Mesel et al. 2012

4.5 Overige aspecten

Aardgasleiding

De eventuele schade die diepe bodemdaling in het winningsgebied aan de aardgastransportleiding (N-579-01) zou kunnen toebrengen, zal via overleg met de tracébeheerder, onderzocht moeten worden. Indien dit risico reëel is zal Gasunie bezwaar maken tegen deze ontwikkeling. Zo nodig zal het monitoringsprogramma hieraan aandacht moeten schenken.

Cumulatie met gaswinning

Gezien eventuele gaswinning in Pollendam door Vermillion, zal dan onderzocht moeten worden of metingen op grote dieptes (1000–2000 m, met radioactieve bullets) in diepe putten niet een nauwkeuriger beeld geven van het aandeel in de bodemdaling dat veroorzaakt wordt door gaswinning. Een kostenafweging is hier aan te bevelen.

5. Algemene monitoring van ecologie in de Waddenzee

Voor de monitoring van de gevolgen van zoutwinning door Frisia Zout B.V. is een specifiek monitoringsprogramma opgesteld. Eerder zijn ook voor de verschillende gaswinningen door de NAM en andere activiteiten in de Waddenzee zoals de verdieping van vaargeulen en activiteiten in de Eemshaven monitoringsprogramma's opgesteld. Al deze programma's hebben tot doel om bepaalde aspecten en gevolgen te monitoren en in kaart te brengen. Veelal hebben deze activiteiten effecten op dezelfde natuurwaarden en wordt gebruik gemaakt van in andere programma's verkregen resultaten. Door de complexiteit van het Waddenecosysteem, onze incomplete kennis hiervan en mogelijke cumulatie van effecten, is het moeilijk te bepalen welke van de activiteiten het meeste debet is aan een (eventueel) waargenomen effect. Voorkomen moet worden dat de bruikbaarheid van de resultaten te lijden heeft onder het feit dat de monitoring door verschillende partijen zal worden uitgevoerd en niet op elkaar/onderling is afgestemd.

- De Commissie adviseert om voor de monitoring van effecten van de vele activiteiten in de Waddenzee een overkoepelend monitoringsprogramma op te stellen dat gebruikt kan worden om de gevolgen van de verschillende activiteiten op de natuurwaarden te monitoren.

Noodzakelijkerwijs zal een dergelijk monitoringsprogramma onder verantwoordelijkheid van een overheid moeten worden uitgevoerd. Met een overkoepelend monitoringsprogramma wordt een veel betere basis gelegd voor de monitoring van effecten dan met los van elkaar staande monitoringsprogramma's. Hiermee worden dubbel werk en afstemmingsproblemen beter voorkomen. Tevens wordt vooraf beter inzichtelijk voor welke activiteiten nog 'ruimte' beschikbaar is in de Waddenzee. Per activiteit kan deze algemene monitoring op activiteit-specifieke onderdelen worden aangepast via maatwerk.

BIJLAGE 1: Projectgegevens toetsing MER

Initiatiefnemer: Frisia Zout B.V.

Bevoegd gezag: De minister van Economische Zaken

Besluit: een instemmingsbesluit met het winningsplan, een Natuurbeschermingswetvergunning, een Flora- en faunawetontheffing en een omgevingsvergunning

Activiteit: Frisia Zout B.V. te Harlingen wil nieuwe zoutwinningcavernes in de Waddenzee nabij Harlingen aanleggen en exploiteren.

Bijzonderheden:

De zoutwinning zal daling van de diepe ondergrond tot gevolg hebben. De mogelijke gevolgen van de diepe bodemdaling voor de hoogte van de wadplaten, het plaatoppervlak en voor de natuur in de Waddenzee zullen worden gemonitord. Voor deze monitoring is een monitoringsprogramma gemaakt. De Commissie is gevraagd om te adviseren over de opzet van het monitoringsprogramma. De Commissie vindt dat het monitoringsprogramma op hoofdlijnen de juiste opzet geeft. De voorspelling is dat er geen effecten op de natuurwaarden in de Waddenzee te verwachten zijn. Het monitoringsprogramma zal er op gericht moeten zijn om deze hypothese te toetsen. Zij adviseert het monitoringsprogramma te verbeteren door:

- de samenhang tussen de onderdelen te versterken door de monitoring en de bemonstering op zoveel mogelijk dezelfde momenten en op dezelfde plaatsen uit te voeren;
- om jaarlijkse Lidar opnamen van de Ballastplaat binnen het invloedsgebied en spijkermetingen op de Ballastplaat toe te voegen aan het monitoringsprogramma;
- de beschikbaarheid van slib, de sedimentsamenstelling en in samenhang daarmee de schelpdierbemonstering te bepalen;
- in de ecologische monitoring duidelijk aan te geven hoe de metingen passen in de voorgestelde effectketen;

voor de vogels methoden/parameters te kiezen die het direct volgen van ontwikkelingen van de vogels ter plaatse mogelijk maken.

Procedurele gegevens:

Geen ter inzage legging informatie over het voornemen

Adviesaanvraag bij de Commissie m.e.r.: 5 november 2013

Advies van de Commissie uitgebracht: 4 februari 2014

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen bestaande uit enkele deskundigen, een voorzitter en een werkgroepsecretaris. Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

Drs. B.F.M. Beerlage (secretaris)

Prof. P.L. de Boer

Dr. M.J. Brolsma

Drs. S. Dirksen

Mr. F.W.R. Evers (voorzitter)

Dr. C.J. Hemker

Werkwijze Commissie bij advisering:

Tijdens de advisering gaat de Commissie na of er voldoende juiste informatie beschikbaar is om het milieubelang volwaardig mee te kunnen wegen in het besluit. De Commissie gaat bij de advisering uit van de beschikbare documenten en andere informatie die zij van het ministerie heeft ontvangen. De Commissie richt zich in het advies op hoofdzaken die van belang zijn voor de besluitvorming en gaat niet in op onjuistheden of onvolkomenheden van ondergeschikt belang.

Zie voor meer informatie over de werkwijze van de Commissie www.commissiemer.nl op de pagina *Commissie m.e.r.*

Betrokken documenten:

De Commissie heeft de volgende documenten betrokken bij haar advies

- Aanvraag van vergunning op basis van de Natuurbeschermingswet 1998 (1 oktober 2013)
- Passende beoordeling Zoutwinning onder de Waddenzee (1 oktober 2013)
- Monitoringsplan Havenmond (22 januari 2013)
- Meegroeivermogen en gebruiksruimte in de getijdebekken Vlie en Marsdiep. Groot-schalige morfologische ontwikkelingen westelijke Waddenzee (juli 2010)
- Tijdelijke effecten van zoutwinning op de ecologische waarden in de Waddenzee (juli 2010)
- MER studie Zoutwinning Waddenzee. Hydrodynamische effecten abiotische parameters (mei 2010)
- Bijdrage slib aan de sedimentatie Waddenzee (22 januari 2013)
- Winningsplan voor winningsvergunning "Havenmond" Actualisatie v.4.5. (14 december 2012)
- Ontwerpinstemmingsbesluit Winningsplan Havenmond (8 oktober 2013)
- Meet- en regelprotocol zoutwinning Havenmond in de Waddenzee V.3.2 (12 december 2012)
- Meetplan Havenmond (mei 2013)
- NB-wet, vergunningaanvraag zoutwinning, aanvullingsverzoek dd 6 december 2013. Overheidsidentificatienummer 00000001003214369000. Frisia Zout B.V. 24 december 2013 (24 december 2013)

De Commissie heeft drie zienswijzen of adviezen via bevoegd gezag ontvangen.

Advies 2013 van de auditcommissie Opzet monitoring
zoutwinning Frisia, havenmond Harlingen

ISBN: 978-90-421-3899-5

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Arthur van Schendelstraat 800 Utrecht

T 030 - 234 76 66

F 030 - 233 12 95

E mer@eia.nl

W www.commissiemer.nl

